

УДК 811.161.2:070:06

Олійник А. А.¹, Хижняк Д. О.²

¹ викл. вищої кат., викладач-методист ЗГФК НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. 23-21 ЗГФК НУ «Запорізька політехніка»

НЕОЛОГІЗМИ ЯК МОВНЕ ВІДОБРАЖЕННЯ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Неологізми – це нові слова або вирази, які виникають в мові через потребу назвати нові поняття, предмети, явища, знаряддя, ідеї, концепції тощо. Вони є відображенням еволюції мови та суспільства. Саме така лексика, поява якої відбувається через кровопролитну війну Росії проти нашої держави, є предметом розгляду в цій науковій роботі. Актуальність теми зумовлена необхідністю фіксації та вивчення особливостей динаміки української мови (УМ) під час повномасштабних конфліктів та їх впливу на лексичний склад мови. Такі ситуації створюють підґрунтя для появи нових слів та виразів, які точніше відображають сучасний контекст та власне мовну реальність, зумовлену конфліктом. Також сприяють вивченню мовних стратегій, які використовуються учасниками конфлікту для формування й утвердження своїх поглядів та думок. Вивчення ситуацій використання неологізмів надає можливість розуміти, яким чином мова стає інструментом впливу в умовах воєнного стану.

Мета цієї роботи полягає в спробі комплексного аналізу неологізмів, які виникли під час Російсько-української війни. Основні завдання роботи включають семантичний аналіз новостворених слів УМ, виразів та конструкцій, визначення їхнього впливу на мовну комунікацію, а також розкриття їхньої ролі у вираженні українського

суспільного досвіду під час агресії. Активний процес створення та використання неологізмів може зберегти та зміцнювати національну ідентичність, привертаючи увагу до УМ як важливого засобу комунікації. Втім неологізми не лише збагачують мовний запас, а й глибше впливають на спосіб вираження національних принципів, які стають актуальним і важливим інструментом самовизначення та спілкування у сучасному світі. Використання неологізмів може стимулювати мовний патріотизм серед громадян, підкреслюючи важливість рідної мови, роблячи їх більш освіченими та відданими своїй культурі, готовими взяти участь у формуванні майбутнього.

З початком війни на сході України в 2014 року з'явилися такі неологізми, які пов'язані з цією подією: АТО, гібридна війна, ДНР, кіборги, ЛНР, Порох, сепари та ін. Також багато неологізмів набули поширеності тоді, але здебільшого це слова пострадянського періоду, які вже зажеврили новими фарбами на фоні війни та почали дуже часто зустрічатись в медіа і в народній мові. Ще більш різноманітні неологізми з'явилися після повномасштабної збройної агресії Росії проти України на початку 2022 року: аналогонет, бавовнятко, база і базувати, бандеромобіль, відкобзонити, орки, оркостан, рашисти, русня, чмоні тощо. Неологізми семантичні (або неосемантизми) – це слова нашої мови, які вже існували, але з цією війною набули додаткового значення, наприклад: балалайка (летюча), гауляйтер, дискотека, піксель, тракторні війська, хлопок тощо. Також маємо слова, яких немає в широкому вжитку, але їх вигадали і, знаючи контекст, можна здогадатися, що вони позначають: кадирити, макронити, притУлити, чорнобаїти, шойгунити, шольцити тощо. Міцно узвичаївся і меми про бандерівський смузі, ірпінський штаб, «російський військовий корабель», соняшники тощо. Отже, неологізми є невід'ємною частиною життя у період війни, тому що війна є каталізатором змін, за яких виникають нові явища, механізми, події.

Дослідження неологізмів свідчить про глибокий зв'язок мови та соціальних подій і є важливим кроком у розумінні взаємозв'язку мови та культури в умовах воєнного конфлікту. Цей лексичний пласт мови не лише відображає стан громадянського суспільства в умовах військового конфлікту, але й впливає на формування мовної свідомості та ідентичності. Неологізми відіграють ключову роль у мовній комунікації під час війни. Вони слугують специфічним кодом, за допомогою якого люди обмінюються думками, враженнями та почуттями щодо подій. Така мовна спільнота допомагає виражати єдність думок і підтримку для тих, хто стикається з воєнними реаліями. Російсько-українська війна спричинила появу великої кількості нових слів або ж нових значень відомих слів, які вирізняються не тільки мовною своєрідністю, але й

містять потужний емоційний заряд подій. Ці вислови постали своєрідними «мовними слідами» війни, фіксуючи та відтворюючи складний емоційний фон цього періоду. Слова, які раніше можливо не мали такого навантаження, отримали нові змістові відтінки. Наприклад, «патріот» та «герой» стали не лише позитивними виразами, а й символами силової опозиції агресору, тоді як неологізми «русня» та «орк» – спільними для опису загарбника, фіксуючи гостре обурення українців стосовно агресора. Неологізми також постають дієвим інструментом мобілізації громадської думки. Вони можуть впливати на формування громадської думки, спрямовуючи її в певному напрямку та активізуючи патріотичні почуття. Вони стають частиною культурної спадщини та способом передачі історії. Вони фіксують не лише мовні, але й соціокультурні аспекти життя в умовах воєнного стану.

Отже, здійснений семантичний аналіз неологізмів УМ, що виникли під час теперішніх воєнних подій, дозволяє зробити висновок про їхню важливу роль у фіксації та відтворенні історичних подій, про їх потужні функції як у збереженні культурного спадку, так і для виявлення стійкості та солідарності національної спільноти в умовах воєнних випробувань.